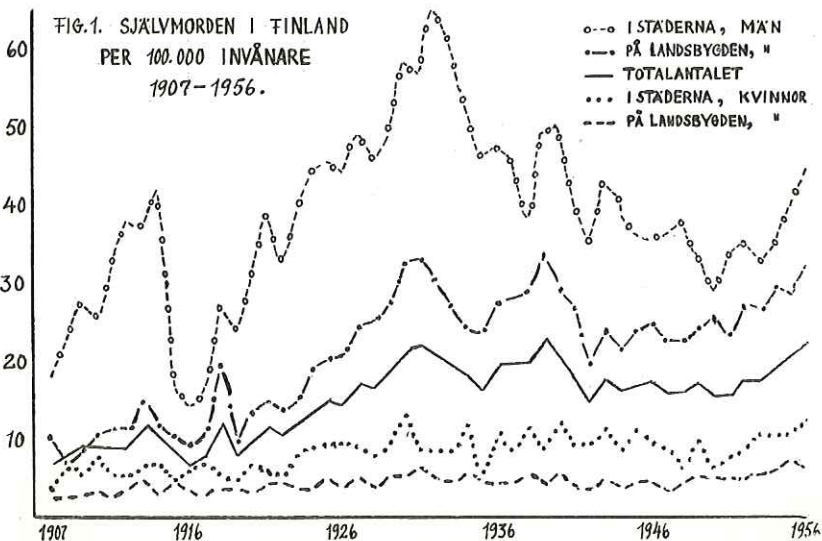

Själv mord bland fångar och dess förebyggande i Finland

Av professor SVEN ERKKILÄ.

Själv mord har i alla tider väckt speciell uppmärksamhet bland repräsentanter för olika vetenskapsgrenar såsom teologer, sociologer, statistiker, psykologer och psykiatrer. Det är synnerligen naturligt, emedan det ligger en djup tragik i att man frivilligt berövar sig sitt liv, det väcker en mängd frågor om självmordsmysteriet och fordrar utredning. Centrala frågor är härvid, hurdana äro de individer beskaffade till sin psykiska konstitution, vilkas liv icke synes ha varit värt att leva och känner man till sådana faktorer som skulle förhindra självmord, vilka man skulle kunna begagna sig av vid förebyggande av självmord.

Enligt statistiska undersökningar har självmordens antal i olika länder nästan utan undantag ökat under förloppet av de senaste hundra åren. I Finland har man fört självmordsstatistik alltsedan år 1750 och fr. o. m. 1841 har detta material varit föremål för vetenskaplig forskning. Th. Saelans rättsmedicinska avhandling behandlar självmorden i Finland 1841—1860. F. Westerland har publicerat självmorden i Finland under åren 1861—1895. I Elo's publikation om självmord och självmördare i Finland ingår även statistiska tal över våra självmord 1905—1927. S. Erkkiläs publikation Socialvård till förebyggande av självmord

behandlar självmorden i Finland åren 1841—1940. Hans andra publikation om självmord berör barnsjälvmorden i Finland 1885—1934.

Enligt dessa undersökningar och enligt Finlands officiella statistik förblev självmordens antal hos oss under det senaste århundradet ganska lågt och konstant, men steg, visserligen jämförelsevis långsamt, under detta århundrades första år. Under vår självständighetstid har denna stegring varit överväldigande. Då enligt Saelans material självmordens antal per 100.000 invånare i medeltal var 4.4, var det 1919 7.7, 1939 22.6 och 1956 22.4.

Vid en detaljerad granskning av fig. 1 konstateras, att såväl på landsbygden som i städerna har självmördarnas relativa tal beträffande kvinnor under 50-års perioden förblivit ganska konstant; endast under de sista åren kan en obetydlig stegring skönjas.

Jämförelsevis stora förändringar har inträffat i antalet självmördare bland män i städerna. År 1907 var antalet självmördare bland dessa, beräknat per 100.000 invånare, 17.9, men inom förloppet av 1914 steg det till 42.0. Därefter följde under 3-års perioden 1915—1917 en brant nedgång samt därpå en ny stegring med toppsiffran 65,2 år 1932. Efter det har en sjunkande tendens förelegat med undantag för de 6 sista åren, då en tydlig stegring förmärktes. I detta sammanhang är det måhända skäl att omnämna, att hos oss uppvisade militären år 1932 rekordsiffran 34 självmord, vilket utgjorde 19,7 % av militärens dödlighet nämnda år.

Relationstalens kurva för landsbygden, beträffande självmördare bland män, är ungefär likadan som för städernas del. För 1918 och 1940 förekommer tydligt högre värden, vilket utan tvivel har sitt orsakssammanhang i krigsoperationerna och därav föranledda ansträngningar. Även det relativa antalet självmördare bland män på landsbygden har under de senaste åren visat stigande tendens.

Relationstalens helhetskurva för självmorden i vårt land under 50-års perioden 1907—56 följer i stort sett de två sistnämnda kurvorna, emedan de konstanta kurvorna för självmord bland kvinnor icke nämnvärt påverkar dem. I Finland begicks år 1956 inalles 961 självmord. Motsvarande tal för 50 år sedan var 203. Om man beräknar självmordens förhållande till hela invånarantalet, så sökte 1956 hos oss 320 % fler människor en frivillig död än för ett halvt århundrade sedan. Självmordssituationen hos oss är allvarlig och ger anledning till oro. De närmare 1000 fullvuxna individer, som årligen i förtid lämnar livet, utgör en sådan nationell förlust, som vi inte har råd med.

Vad de övriga nordiska länderna beträffar så har Danmark

länge varit självmördarnas förlovade land. Ännu i början av detta århundrade begicks i proportion de flesta självmorden i Danmark av de nordiska länderna, på andra plats kom Sverige, på tredje Island, på fjärde Norge och sist Finland. För ungefär 80 år sedan begicks i Danmark proportionellt 6 gånger fler självmord än hos oss. Dåförtiden hörde vårt lands självmördartal till Europas lägsta. På 1930-talet bytte Danmark och Finland plats utan att det i de övriga nordiska ländernas självmordstal skett några nämnvärda förändringar.

Förrän vi övergår till att behandla självmorden bland fångar och dess förebyggande, är det skäl att försöka utreda orsakerna till den väldiga stegringen i självmordens antal i vårt land och gjort det till det främsta visavi självmord bland alla nordiska länder.

Ökningen i självmord för kulturländernas vidkommande har i främsta rummet ansetts bero på landets ekonomiska ställning eller bättre på dess fluktuationer såsom arbetslöshet och ekonomiska kriser. Självmordsfrekvensen går dock icke parallellt med de ekonomiska kriserna, utan självmorden begås mest just då krisen börjar övervinnas. Det ekonomiska livets inflytande har tidigare kunnat observeras endast i den manliga självmordsfrekvensen, men från början av detta århundrade, då även kvinnorna alltmer börjat deltaga i det ekonomiska livet, har självmordsfrekvensen för kvinnor i många länder snabbt stigit. Det bör dock observeras, att icke de fattigaste, de som är vana vid nöd och elände eller icke sett bättre dagar, begå självmord av ekonomiska skäl, det gör i främsta rummet blott de, som är rädda att förlora sin goda eller tilfredsställande sociala ställning. Statistiken utvisar att en nödtvungen sänkning till sämre levnadsvillkor ökar självmordsfaran.

Man har påstått att ökningen i självmorden för kulturländerna framförallt beror på de nya sociala missförhållanden som den stora industriella utvecklingen föranlett, främst den arbetslöshet som åstadkommits genom arbetets mekanisering. Har då industrialismen även hos oss förorsakat sociala missförhållanden? Beträffande våra egna förhållanden bör man för det första minnas, att Finland hittills varit ett övervägande jordbruksbetonat land. Av dess befolkning erhåller ännu cirka 38 % sin utkomst av lantbruket och endast 25—30 % av industrin. Största delen av vår industri är dessutom förlagd till landsbygden, där bristen på utrymme ännu inte är till förfång och en mindre del till städerna, där kontakten med landsbygden är intim. Industrin, som hos oss i huvudsak är trävaruindustri, ger arbete, höjer levnadsstandarden och välståndet. Dessutom har vi på industriorterna betydligt bättre bostads- och andra sociala förhållanden än på den egentliga landsbygden, varför det är vilseledande att hos oss betrakta in-

dustrin som orsak till de sociala missförhållandena. Sålunda förmår åtminstone icke teknikens uppsving hos oss förklara den mäktiga stegringen i självmordsfrekvensen.

Alkoholförtäringens orsakssammanhang har livligt dryftats i samband med självmordsfrekvensen. I sin undersökning *Über Selbstmorde und Selbstmörder in Finnland* (1931) säger O. Elo: „Der Alkohol hat keinen so einwandfreien direkten Einfluss auf die Selbstmordfrequenz wie allgemein angenommen wird, sondern seine Bedeutung hier ist mehr von indirektem Natur, indem Alkoholmissbrauch schlechte soziale Verhältnisse schafft und auf diese Weise scheinbare Selbstmordmotive bereitet.“ Veli Verkko instämmer icke i denna åsikt, utan påstår sig i sin publikation „*Nästans och eget liv*“ bindande ha bevisat, att alkoholdrycker- nas omedelbara inflytande på självmorden hos oss varit så starkt, att goda och dåliga alkoholförhållanden direkt bestämmer självmordens utvecklingsriktning. Han påstår att saken icke kan förklaras på annat sätt än att samma Finlands folk har ett olycksaligt ölsinne, svag motståndskraft mot alkohol, som tar sig uttryck i våldsdåd mot nästan och även förorsakar förlust av liv.

Verkko synes ha haft en synnerligen trång och ensidig syn på det mångskiftande närmast biologiska, sociala och psykologiska självmordsproblemet. Han baserar sitt påstående bl. a. på det rättsmedicinska obduktionsmaterialet över självmördare, varav skulle framgå att antalet självmord begångna under rusets inflytande hos oss särskilt under de senaste decennierna och i synnerhet under förbudslagstiden (1920—32) starkt ökat. För det första kan man dock påpeka att endast en liten del (ung. 28 %) av självmördarna har undersökts rättsmedicinskt, varför man icke kan dra några allmängiltiga slutsatser av det. Dessutom är ruset ett kliniskt begrepp och på basen av obduktionsfynden kan man icke bestämma om självmördaren då han begick dådet varit påverkad av alkohol. Hos oss konstateras alkohol i självmordsfall allmänt endast på basen av lukten och i obduktionsprotokollet antecknas i jakande fall, att kroppen sprider en stank som påminner om alkohol och att den avlidne av allt att döma förtärt alkoholhaltiga drycker litet före sin död. Det är ett känt faktum, att man icke i berusat tillstånd begår självmord, men i det efter berusningen dysforiska, starkt reaktiva depressionstillståndet är självmordsfaran särskilt stor. Visserligen tar många självmördare före sitt dåd en styrketår för att bli modigare, men det är i varje fall icke fråga om ett egentligt berusningstillstånd och det påverkar inte beslutet.

Faktorer av social art som ökar självmorden är bl. a. utomäktenskapligt havandeskap, föräldrarlöshet, leda och ensamhet, söndring i äktenskapet och barnlöshet (Durkheim etc.). Änklingar begår i proportion oftare självmord än gifta män. Likaså

söker änkor i proportion oftare en frivillig död än gifta. Särskilt talrikt förekommer självmord bland frånskilda fruar. Då även hos oss skilsmässornas antal under de senare åren, i synnerhet åren efter krigen, starkt ökat, har detta uppenbarligen betydelse för ökningen i självmorden. I detta sammanhang kan nämnas att vi år 1938 hade 46,3 skilsmässor på 100.000 invånare, men år 1945 148,3, år 1950 91,9 och år 1956 86,0. Särskilt stark har denna ökning varit i städerna. Då nämnda relationstal år 1938 i städerna var 117,8, var det år 1945 365,9, år 1950 211,0 och år 1956 172,0.

Även åldern har en anmärkningsvärd betydelse i självmordsfrekvensen. Nästan ur alla självmordsundersökningar har det framgått, att ingen människa under någon åldersperiod, från 8—9 års ålder in i ålderdomen är fri från lusten att frivilligt taga sitt liv. Allmänt kan man säga att antalet självmord stiger med åldern jämfört med motsvarande antal i åldersgruppen för hela befolkningen och att för männen denna stegring är brantare än för kvinnorna. Barnasjälvmord är sällsynta, antalet barnasjälvmord (129 fall) hos oss mellan åren 1885—1934 utgjorde 0,85 % av självmordens totala antal. Då hos oss antalet åldringar under de senaste åren betydligt ökat, kan även detta ha betydelse för ökningen i självmord.

Då man utreder självmordens orsaker, bör man fremförallt fästa uppmärksamheten vid självmördarnas psykiska konstitution och själsförfattning då dådet sker. Förr var man av den åsikten att självmord alltid var ett tecken på sinnessjukdom eller psykisk störning. Denna uppfattning har inte mera något stöd. Enligt nyare forskning (Weichbrodt) är ung. 3—10 % av självmördarna psykiskt sjuka. De flesta självmördare befinner sig visserligen före sitt dåd i ett sinnestillstånd avvikande från det normala, men det är ingalunda sinnessjukdom i ordets psykiatriska bemärkelse.

Vid depressionstillstånd föreligger alltid risk för självmord. Ångeststillstånd och djup melankoli förekommer i många psykiatriska sjukdomar såsom t. ex. mano-depressiv sinnessjukdom, schizofreni, vid mentala rubbningar föranledda av ålderdom, åderförkalkning och vissa hjärtsjukdomar. Särskilt stor är självmordsfaran i konvalescensskedet för ett själsligt depressionstillstånd, då det motoriska hindret försvinner förrän det psykiska, varvid aktivt handlande blir möjligt.

Förutom sinnessjuka och själsligt fullt friska självmördare finnes en betydande mängd psykopater och neurotiker. Storleken av denna grupp växlar i olika forskares statistiker, vilket är fullt förståeligt, emedan gränsen mellan en själsligt frisk och sjuk ju är synnerligen obestämd. Självmord är emellertid inte alltid ett psykopatiskt drag, ehuru det är en onaturlig reaktion. Det be-

tydande antalet hållningslösa, labila och disharmoniska psykopater bland självmördare är särskilt antaglig, emedan självmordet, sluthandlingen, är ett jämförelsevis ofta i häftighet utfört, affektbetonad dåd, där den för psykopaten ägnade disproportionen mellan retelsen och reaktion återspeglas. Likaså är neuroserna, förorsakade av övermäktiga yttre förhållanden och inre konflikter, utan tvivel i högre grad orsak till självmorden. Då man undersöker sådana som gjort självmordsförsök så kan läkaren ofta konstatera, att de som utfört dådet nästan utan undantag på något sätt är själsligt defekta och att livsledan, vitalitetens försvinnande, har skett småningom under förloppet av en längre, ofta redan i barndomen påbörjad utvecklingsprocess. Till dådets slutliga upphov, till ett påtagligt motiv, behövs ofta en ganska obetydlig sak.

Förekomsten av självmord i fängelserna har mycket litet undersökts. Brierre de Boismont har 1856 konstaterat, att yrkesförbrytare i Frankrike endast sällan begår självmord och att självmord i fängelserna huvudsakligen begås av sinnessjuka, politiska, svartsjuka- och tillfällighetsförbrytare.

Enligt Gruhle begicks i Preussens fängelser år 1922 19 självmord bland män per 100.000 fångar; motsvarande tal för kvinnor var 6,5.

Mitt eget material omfattar i vårt lands fängelser år 1947—57 begångna självmord, till antalet 68 eller 6,2 självmord per år. Av självmördarna var 64 män och 4 kvinnor. Om man beräknar självmordens antal per 100.000 fångar så var relationstalet år 1947 13,2 och 1956 29,8.

Enligt civilstånd fördelar sig materialet enligt följande: ogifta 40, gifta 15, änklingar eller änkor 6 och fränskilda 7.

Beträffande åldern för självmördarna, så var den äldsta 73 år och den yngsta en 20-årig man. Hela materialets medelålder var 39,23 år. Medelåldern för självmördare bland rannsakningsfångar var 43,17 år och bland övriga fångar 37,59 år. De fångar, som hos oss tagit sitt liv, var för det mesta i medelåldern, individer mellan 30—40 år.

Enligt yrke fördelade sig självmördarna enligt följande: arbetare 54, i samfärdselns, handelns och förvaltningens tjänst 10. Av kvinnorna var 1 hustru till en bilmontör, 1 arbetarhustru, 1 barberare och 1 sömmerska.

Självmordens fördelning på de olika fängelserna visar att 60 självmord begåtts i central- och länsfängelser, 7 i öppna fängelser och endast 1 på sinnessjukhus. Sålunda har endast 1 självmord under undersökningsperioden begåtts i vart och ett av följande fängelser: Riihimäki och Sukeva centralfängelser samt Naarajärvi reservfängelse.

Det vanligaste sättet för självmord är hängning. 59 hade hängts

sig, 3 hade antänt sina madrasser, 2 hade skjutit sig, 2 hade tagit luminal, 1 hade skurit sig i halsen och 1 i handleden. Av kvinnor som begått självmord hade 3 hängt sig och 1 tagit en dödande dos luminal.

Fördelningen av självmorden bland fångar på olika månader utvisar att i januari-april förekom 18 fall, maj-augusti 31 och september-december 19 självmord. Även här liksom bland den fria befolkningen faller en betydligt större del på de ljusa sommarmånadernas lott än på lika många höst- och vintermånader.

För att utreda orsakerna till självmorden bland fångar är det intressant att veta hurudana de varit till sin psykiska konstitution. I någon mån återspeglas det i självmördarnas upprepning av brotten och arten av dem. I mitt material ingår 20 rannsakningsfångar, av vilka emellertid 8 redan varit tidigare dömda. Av de som redan avtjänar sitt straff finns i materialet en gång dömda 9, andra gången 7, tredje gången 8, fjärde gången 4 och femte gången 2, sex eller flera gånger dömda fanns 26.

Rannsakningsfångar, som icke tidigare dömts för brott, indelas på grund av åtalet enligt följande:

mord	anklagad	1
mordförsök	”	1
viljadråp	”	2
försök till viljadråp	”	1
misshandel	”	3
blodskam	”	1
förfalskning	”	2
grov stöld	”	1

Det sista åtalet eller domen över tidigare straffade rannsakningsfångar och fångar, som avtjänade sitt straff, berörde i 25 fall stöld, i 6 fall viljadråp, i 4 fall förlust av villkorlig frihet och i 2 fall mord, de övriga var enstaka fall och berörde lindrigare brott.

Vi kan säga, att brotten, som dråparen på sätt och vis undflytt att avtjäna, till större delen varit personbrott. Med hänsyn till att av dessa en överväldigande stor del flera gånger varit dömda, har deras dom varit synnerligen lång. Det är uppenbart, att det begångna brottet eller serien av brott i många fall åtminstone medelbart inverkat på fångens förtvylade handling. Härvid är naturligtvis varje individs psykiska uthållighet och reaktions-sätt viktigt, t. o. m. ofta av avgörande betydelse.

Uppgifterna om de fångars själstillstånd, som begått självmord, är njuuga i handlingarna. Det framgår dock, att 9 tidigare vårdats på sinnessjukhus, hos 8 har man i fängelset observerat olika neurotiska besvär, 9 självmördare har ansetts vara patologiska och 4 har konstaterats vara narkomaner. Sex hade sinnessjukdom i slakten och två hade i slakten haft självmordsfall.

Själv mord bland epileptiker är sällsynt (Ringel). I mitt eget material finns endast en epileptisk kvinna.

Även övriga fysiska sjukdomar var sällsynta i mitt material. Två led av lungtuberkulos, en hade svår anemi, en var strumasjuk och en led av en svår ögonsjukdom. På basen av det tillbudsstående materialet kan man icke dra några slutsatser om dessa sjukdomar hade något orsakssammanhang med självmorden.

Under undersökningsperioden hade i vårt lands fångelser be-
gåtts åtminstone 48 självmordsförsök och en mängd lindrigare
självstympningar, vilka dock knappast kan betraktas som egent-
liga självmordsförsök. Hälften av dem som försökt begå självmord
var kvinnor. De vanligaste sätten till självmordsförsök var
att skära sig i handleden eller i halsen, hängning, att hoppa ner
från en våning, att antända cellens madrass.

Ehuru antalet självmord bland fångar icke är särskild stort
hos oss, är det dock skäl att fästa allvarlig uppmärksamhet vid
förebyggande av självmord bland fångar i synnerhet då förlusten
av friheten och tyngden av de brottsliga handlingarna är ägnade
att befordra livsleda och självmord. Dessutom anser självmördar-
nas anhöriga och den stora allmänheten att de i fångelserna be-
gångna självmorden nästan enbart beror på fångelseförhållan-
dena.

Att i allmänhet förhindra självmord är svårt och det är inga-
lunda lättare i fångelseförhållanden. Ehuru yttre förhållanden
såsom ekonomiska svårigheter och övriga sociala missförhållan-
den utan tvivel har sin betydelse för självmordsfrekvensen, så
leder oförmånliga yttre förhållanden framförallt sådana till självmord,
som på grund av sin psykofysiska konstitution har anlag
för självmord. Personer, hos vilka finns starka, inneboende kraf-
ter som förhindra självmord, råkar ytterst sällan under yttre
förhållandens tvång ut för frivillig död. Med tanke på förebyg-
gande av självmord borde man även i fångelseförhållanden försöka
stärka de krafter, som förhindra och avhålla människan
från självmord. Denna förebyggande verksamhet hör icke enbart
till präster, läkare och lärare, utan även till vaktkåren. Som ett
exempel på vart ett oskickligt förfarande vid behandlingen av
en självmordskandidat till fånge kan leda, må följande händelse
relateras:

Fall 1. N.N. en 44-årig arbetare, hade den 21/11-56 anlant till läns-
fängelset för att avtjäna 20 dagars dryckesböter. Han hade placerats
i de bötfällas gemensamma cell med övriga övernattande. Hans upp-
förande, då han kom till fångelset var inte lugnt eller sakligt: talet
var oredigt. Sålunda hade han erbjudit fångvaktaren sin kostym och
sitt armbandsur för att få en kvinna. Då de övriga fångarna gick till
arbetet följande morgon, hade 3 fångar beklagat sig inför övervakten,
att N.N. hela natten hade varit orolig och störande, flyttat från bädd

til bädd och med korta mellanrum druckit vatten ur kranen samt hotat att hänga sig. Han hade också flera gånger under nattens lopp stigit upp på rummets bord med ett lakan i handen och försökt fästa det i ett järn uppe i taket. Då rumskamraterna nekade fången, hade han stigit ner från bordet, men efter en liten stund ånyo stigit upp på bordet och hotat att hänga sig. Detta hade fortgått intill morgonen då övervakten hade flyttat honom över till en enskild cell i bottenvånin- gen. Han hann vara där endast en ½-timme innan han hängde sig genom att fästa lakanremsan i ventilens spjälverk.

Det var fråga om en fånge som var farlig för sig själv, som befann sig i ett oredigt tillstånd och som utan tvivel led av plöts- lig alkoholpsykos (delirium tremens), och fylld av ångest hela natten hade försökt begå självmord. Det oaktat överflyttades han på morgonen till en enskild cell och lämnas där utan tillsyn.

Särskilt viktigt ur profylaktisk synpunkt mot självmord i fångelserna är, att man vaksamt iakttar psykosfallen och att man raskt vidtar för tillfället nödiga åtgärder. Fall nr. 2 berättar om en i fängelseförhållanden inte heller alltför sällsynt händelse.

Fall 2. En 47-årig arbetare, andra resans fånge, hade den 26/6-56 i ett öppet fängelse, som betrodd fånge, kommit till övervakten och berättat att han, för ett för 30 år sedan begånget strejkbrott utsatts för fortsatt förföljelse från sina medfångars sida och för den skull blivit hotad till livet förr eller senare. På grund av faran för sitt liv hade han sagt att han inte på kvällsnatten vågade gå brandvakt vid personalens nybygge och inte heller bo i gemensamm cell. Berättaren hade i stor ångest bett om att få bo i enskilt rum, som man från fän- gelssets sida gått med på. — Den 30/6-56 hade fången krossat fönstret i sin cell emedan han varit rädd för att någon genom golvspringan skulle gasa cellen. Något tidigare hade fången skrikit att någon för- sökte komma in i hans cell genom taket och att taggtråden som var fäst från kanten av taket till muren gungade. Samma kväll hade han med ett rakbett skurit av halspulsådern och dött av blodförlust.

I detta fall hade en stillsamm och i sig själv innesluten fånge insjuknat i psykos; symtomen var så tydliga att vem som helst kunde konstatera att sinnessjukdom var förhanden. Han trans- porteras emellertid icke till sinnessjukhus för vård, utan lämnas utan uppsikt i enskild cell.

Endast en liten del av självmördarna är sinnessjuka. Största delen av de självmord som begåtts i fångelserna är otvivelaktigt gjorda av mentalt defekta och neurotiker. I straffanstalterna finns det alltid individer som råkat i förtvivlan och sådana själsliga konflikter, vilka icke finner någon annan utväg än att taga sitt liv. I dylika fall kan präst och lärare hjälpa den som råkat i svå- righeter och ingjuta tron på ett nytt liv. Redan det att enbart få tala ut, att få öppna sig och bikta för en förståelsefull själa-

vårdare kan åstadkomma en förändring i den levnadströttas inställning.

Ehuru huvudorsaken till självmord måste betraktas som endogen, faktorer beroende på arvsanlag, så har sociala faktorer och förhållanden såsom brottslighet och fängelsevistelse sin bestämda betydelse närmast för dessa endogeniska egenskapers framträdande. En human fångvård strävar att med alla tilbudsstående medel förhindra självmord i fängelserna. Detta mål uppnås utan tvivel genom psykiatriska, närmast individualpsykologiska, mentalhygieniska och själavårdande metoder. Förutsättningen för en framgångsrik verksamhet är emellertid, att hela fångvårdskåren är medveten om sina förpliktelser i detta arbete att rädda människoliv.

Sven Erkkilä.

Litteratur.

- Brierre de Boismont*: Du suicide, Paris 1856.
Durkheim, Emile: Le suicide, étude de sociologie. F. Alcan. Paris 1897.
 Elo, Oiva: Über Selbstmorde und Selbstmörder in Finnland. Dtsche Z. gerichtl. Med. 1931.
Erkkilä, S.: Lapsi-itsemurhista Suomessa v. 1885—1934. Duod. 1937.
Erkkilä, S.: Socialvård till förebyggande av självmord. Soc. Med. Tidskr. 1943.
Gruhle, Hans W.: Selbstmord. Leipzig 1940.
Ringel, Erwin: Selbstmord. Wien 1953.
Saelan, Th.: Om själfmordet i Finland etc. Akad. Afhandling. Helsingfors 1864.
Weichbrodt, R.: Der Selbstmord. Basel 1937.
Verkko, Veli: Lähimmäisen ja oma henki. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja B-sarja n:o 33. Helsinki 1948.
Westerlund, F. W.: Själfmorden i Finland 1861—1895. Helsingfors 1898.